

d'aigua fins a l'orla, --- s'enfonsava en la cloturada --- i quan Pona tornava a inflar-se --- reapareixia entre els ruixims *voleiadors*», Joaquim Ruyra (*Mar de Llamp*, 1903, = *Pinya d. R.* I, 73); «De sobte --- una cosa negra i *voleiosa* ofuscà els nostres ulls --- esglaiats --- però de seguit reparàrem que la causa de la nostra alarma no era més que una fulla de pàmpol, que el vent hauria duta de qui sap on», id. (*La Parada*, 27). El 14-iv-1931, en proclamar-se la República catalana, «una patrulla d'avions va desfilant --- per damunt de la plaça de Sant Jaume sobre el *voleiar* de mocadors i capells de milers de persones» (Canudas, *Hist. de l'Aviació Cat.*, 296b).

No té res de mot usat exclusivament en el Princ.: car també a Palma de Mallorca ens expliquen com es veien «--- rebosillos i *volants* de pagesa: els de mostra penjats davant la botiga, *voleiaven* com banderes blanques», Miquel Forteza, parlant de les dels *Jueus Convertits* (P. d. Mall., 1965, p. 28). *DAG.*: «fer *voleiar* els mocadors». Si localitzo a l'Emp. la frase «la tramuntana ha fet *voleiar* les teules» és perquè es tracta de tramuntana, que altrament això es diria a tot el Principat.

Per això un jove filòleg com jo, pels anys 1926-40, rumiava —i estic segur que molts altres col·legues ho han fet en termes semblants— com es podria explicar aquesta formació; no essent *-eiar* un element formatiu en cat., cercàvem en algun hipotètic llatí vg., a les palpenes, formacions com *VOLITIARE o *VOLICŪLARE, ben cert fantasioses: vagament concebible aquesta (hi hauria la dissim. *-yl-l- > -y-l-*, a la manera de *asoleiar*), enterament inversemblant aquella (existí *volitare*, però justament, a base d'un freqüentatiu llatí —de to ben literari—, és inconcebible que es fes l'amplificació típicament vulgar, de la mena de **altiare* etc.); anàvem descartant-ho com a fabricacions mancadades de tota versemblança, majorment no havent-hi rastre de tals monstres en cap altre parlar romànic.

Encara més. El mot restà totalment absent en la nostra lexicografia fins al segle present: prova flagrant que no sols és fantàstic pensar en fabricacions de llatí vulgar, sinó ben inversemblant de cercar-hi el punt d'arrencada en res de cat. arcaic. El primer que el registra és el *DOrt.* (1917): «*voleiar*, sin. de *voletejar*» (car el *voleyar* que portaren Bulbena, 1905, i Vogel és una altra cosa). Cert que ja hi ha algun testimoni escrit anterior als citats del S. xx i de llenguatge més tradicionalista i rústic que els d'EmVilanova, de 1880-1890.

El mateix Verdaguer no en feia rosegons, almenys en els seus anys juvenils, però quan ja calçava l'èpic coturn: Els Atlants empaïtant Alcides «rebaten-li ab fúria / los arbres que'ls serviren per arrapar-se al mont / --- / trossos de torre y penyes, tirats, hi *voleyaren*, / que al caure foran illes y aturarian rius, / rocams en què les foques un jorn s'assoleyaren / y cimes en què feren les àligues sos nius», *Atl.* IX, 23a, esbós de 1867, que en la versió definitiva refina però sense treure'n el mot: «barraques, naus, esberles de torre hi *voleyaren* / que en terra són ---»; i en un altre esbor-

rall que n'havia fet en prosa en els anys 1866-70 anomenava «clava *voleyanta*» l'arma tremenda d'Hèrcules (*Escrits inèdits*, ed. Casac. I, 238, n. 18); «ab alabansas donadas a quatre versos meus escrits en fullas *voleyantas*» id., a. 1867 (*Epist.* I, 59).

Tant se val, car els dicc. hi seguiren sords (fins el Lab. de 1888, que tan sovint recull cites de mots de Verdaguer, VBalaguer etc.). La notícia més antiga que en trobo és en una cançó popular: «sab ballà lo pardallet, - lo fandango y l'alemanya: / ab la punteta del peu - lo sarrell ne *voleaba* / ---», *Romllo.* (MilàF, 456).³ En conclusió, mot fill d'un bressol lingüístic popular.

Es podria creure que vingui del cast., puix que *-ear* és sufix cast.: i així, de fet, ho diu *AlcM* (almenys s. v. *boleiar* i *bolei*, grafies que admeté al costat de *voleiar* i *volei*, si bé s. v. *voleiar* no dóna etim.). No manca en cast. algun ex. clàssic d'un v. *volear*: en Cervantes (*Il. Fregona*, Cl. Cast., 292); «hundió el chapeo, *voleó* la capa ---»; «del primer *voleo*» = «con presteza, ligereza» en la *Celestina* (*DAut.*). Però ja es veu que el sentit és ben diferent, i la categoria gramatical, transitiva en cast., els separa radicalment. L'únic parlar no català on retrobem el mot amb el mateix sentit i construcció que el nostre, és el gascò: «lou houlet *bouleye*, / la lugou clareye / ---» (flor d'argent dels Jocs Flouraus, trad. «le vent frais voltige» pel mateix poeta bearnès Dr. Mirande, *Bouts dera Mountainho*, XVI, 96). Escàs i tot (no en tinc més dades oc.), sempre és un significatiu indici de la provenença nòrdica del nostre mot. En tot cas no podem vacillar a descartar la idea d'un manlleu del castellà.

Els mots *vole(i)a*, *bolei*, *boleiar* ens posen sobre la pista de l'etimologia. El primer, que ja figura en lèxics de 1840, és revelador. El trobem en fonts conservadores, amb sentits singulars: «Sí n'eran tres matelots / --- / set anys ha que van pel món, - sense may ne veure terra, / sinó una tórtora al cel - que'ls en feya la *voleya*», *Romllo.* (41.4), reco. per a MilàF en domini ross., i tornada a recollir després de la publ. del *Romancerillo*, per Verdaguer a Prats de Molló (per a la reed., en projecte, Pujol-Puntí, 40, amb aquest, i quasi tots els versos, iguals).

Hi ha francesismes de velles arrels que partien de paraules en *-ée*, catalanitzades en *-eia* o *-ea*, antiguitat ja indicada pel fet que no apareixen amb *-é* (*una suaré, la tualet, xarret*) sinó amb *-ea* < fr. antiq. *-éa*, com *llureia/lliurea, gelea, marea*. Són francesismes ja antics, d'arrelament fondo i popular, com ho és el de *voleiar*; i com no ho són els castellanismes, més moderns, com *meneiar-se, hhaleio*, i el mateix *voleio*, aquest sí castellanisme (amb raó *AlcM*, s. v. *boleio*) (*anar de voleio* etc.): el to vulgarot i barroer d'aquesta mena de mots és ben lluy del de *voleiar*, que no és gens de barris baixos o de gent de vida alegre o frívola: pot ser cast. també, *voleando* (Lab.), però no els altres.

Lliurea, gelea, són vells, dels temps de l'abassegador prestigi francès, en part literari, en part oral però senyorívol. En el primer sentit hi ha altres mots